

Brüssel, 26.11.2019
COM(2019) 601 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

**Komisjoni 9. aruanne traditsiooniliste omavahendite kontrollikorra toimimise kohta
(2016-2018) (nõukogu 26. mai 2014. aasta määruse (EL, EURATOM) nr 608/2014 artikli
6 lõige 3)**

1. SISSEJUHATUS

Komisjon esitab Euroopa Parlamendile ja nõukogule iga kolme aasta¹ järel aruande traditsiooniliste omavahendite kontrollikorra toimimise kohta².

Aastatel 2016–2018 tehti kättesaadavaks üle 60 miljardi euro (netosumma) ja aasta keskmine oli enam kui 20 miljardit eurot. See tähendab 20 % kasvu võrreldes perioodiga 2013–2015.

Traditsiooniliste omavahendite kontrollimine põhineb nõukogu 26. mai 2014. aasta otsusel 2014/335/EÜ, Euratom³, nõukogu 26. mai 2014. aasta määrusel (EL, Euratom) nr 608/2014⁴ ja nõukogu 26. mai 2014. aasta määrusel (EL, Euratom) nr 609/2014⁵.

Käesolevas dokumendis kirjeldatakse ja analüüsitakse traditsiooniliste omavahendite kontrollikorra toimimist aastatel 2016–2018⁶. Aruandes käsitletakse Euroopa Komisjoni tehtud kontrolle seoses traditsiooniliste omavahenditega nimetatud ajavahemikus ja see hõlmab muid tegevusi, mis on tehtud ELi finantshuvide kaitsmiseks:

- komisjoni tehtavad kohapealsed kontrollid liikmesriikides ja nende järelmeetmed;
- Euroopa Kontrollikoja esialgseid leide sisaldavate kirjade põhjal võetud järelmeetmed;
- lootusetuks tunnistatud nõuete mahakandmine (WOMIS);
- traditsiooniliste omavahendite kaotuse põhjustanud liikmesriikide vigade käsitlemine;
- pettusejuhtumite ja eeskirjade eiramiste andmebaasi haldamine (OWNRES);
- teine katseprojekt liikmesriikide A- ja B-raamatupidamisarvestuse auditeerimise kohta;
- kandidaatriikidele antav abi.

2. TRADITSIOONILISTE OMAVAHENDITE KONTROLLIDE RAAMISTIK JA MEETOD

2.1. Traditsiooniliste omavahendite regulatiivne ja tegevusraamistik

Traditsiooniliste omavahendite kogumine on delegeeritud liikmesriikidele. Neil on kohustus teha kogutud tollimaks ELi eelarve jaoks kättesaadavaks⁷ ja neil on lubatud jätta kõigist traditsiooniliste omavahendite summadest, mis on tehtud komisjonile⁸ kättesaadavaks, sissenõudmiskuludena endale 20 %, olenemata tegelikult kantud kuludest. Liikmesriigid peavad ise kontrolle korraldama ja komisjonile aru andma.

¹ Määruse nr 608/2014 artikli 6 lõige 3.

² Kolmandatest riikidest imporditud toodete tollimaksud ning suhkrumaksud.

³ ELT L 168, 7.6.2014, lk 105.

⁴ ELT L 168, 7.6.2014, lk 29.

⁵ EÜT L 168, 7.6.2014, lk 39, muudetud nõukogu 17. mai 2016. aasta määrusega nr 804/2016 (ELT L 132, 21.5.2016, lk 85).

⁶ Aruandes käsitletakse ELi institutsioonide (komisjon ja kontrollikoda) tehtud kontrolle. See ei hõlma liikmesriikide tehtud kontrolle, mille tulemused selguvad aastaaruandes, mis esitatakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 325 kohaselt.

⁷ Selle mõistega viidatakse õigusnormis maksetele, mida liikmesriigid ELi eelarvesse teevad.

⁸ Aastate jooksul on see protsent tõusnud 10 %-lt enne 28. veebruari 2001 kättesaadavaks tehtud summade puhul 25 %ni summade puhul, mis tehti kättesaadavaks 1. märtsist 2001 kuni 28. veebruarini 2014. Pärast 1. märtsi 2014 kättesaadavaks tehtud summade puhul on kohaldatav protsent 20 %.

Komisjon jätab selles valdkonnas endale siiski olulised kontrollimisõigused. Sellega seoses on kohapealsed kontrollid oluline vahend traditsiooniliste omavahendite kogumise süsteemi järelevalveks, mis toimub liikmesriikide õigusnormide ja dokumentide eri liiki kontrollide kaudu⁹.

Komisjon peab vastama ka kontrollikoja aastaaruandes esitatud tähelepanekutele, samuti tuleb vastata eriaruannetele või esialgseid leide sisaldavatele kirjadele ning eelarve täitmise heakskiitmise menetluse käigus Euroopa Parlamendi tähelepanekutele ja soovitudele. Komisjon tagab, et liikmesriigid kohaldavad ELi õigusnorme nõuetekohaselt, ja annab aru eelarvepädevatele institutsioonidele.

Komisjoni kontrollimeetmetel on kolm eesmärki:

- säilitada võrdsed tingimused liikmesriikide ja majandustegevuses osalejate vahel, sõltumata sellest, millises Euroopa Liidu liikmesriigis kaupade tollivormistus tehakse, et vältida konkurentsimoonutusi;
- parandada traditsiooniliste omavahendite sissenõudmist. Komisjon peab veenduma, et liikmesriigid täidavad oma kohustusi traditsiooniliste omavahendite kogumisel ja kättesaadavaks tegemisel. Komisjon kontrollib meetmeid, mida liikmesriigid on võtnud seoses traditsiooniliste omavahendite sissenõudmisega, sh tollivõlast õigeaegne teavitamine ja vajalikuks peetavad täitemenetlused;
- teavitada eelarvepädevaid institutsioone. Kontrolli tulemuste põhjal saab komisjon hinnata liikmesriikide tulemuslikkust ja hoolsust traditsiooniliste omavahendite kogumisel, võtta meetmeid olukorra parandamiseks ning anda aru eelarvepädevatele institutsioonidele.

Peale selle aitavad kontrollid tagada tolliliidu tõhusa toimimise ja ELi õigusnormide ühetaolise kohaldamise, et vältida puudusi, mida petturid võivad ära kasutada või mille abil nad võivad hoiduda tasumisele kuuluvatest tollimaksudest.

Alates 1. maist 2016 hakati kohaldama uusi tollialaseid õigusakte ja alates 1. jaanuarist 2014 tagasiulatuvalt uut omavahendite õigusraamistikku ajavahemiku 2014–2020 kohta. Lisaks muudab komisjoni ja liikmesriikide tehtava traditsiooniliste omavahendite kontrolli keerulisemaks kaubanduse jätkuv hõlbustamine ja lihtsustamine.

2.2. Traditsiooniliste omavahendite kohapealsete kontrollide eesmärgid ja meetodid

Traditsiooniliste omavahendite kontrollide põhieesmärk on veenduda, et liikmesriikides kehtestatud menetlused vastavad asjaomastele ELi õigusaktidele ning et ELi finantshuvid on nõuetekohaselt ja ühtlaselt kaitstud kõikjal, kus kaupade tollivormistust tehakse. Igal aastal keskendutakse kontrollidel mitmesugustele tolli ja raamatupidamisarvestusega seotud teemadele. Lõpptulemuseks on liikmesriikides kasutusel olevate menetluste ühtlustamine ja täiustamine selleks, et kaitsta ühtselt, tõhusalt ja tulemuslikult ELi finantshuve.

⁹ **Õigusnormid:** kontrollitakse liikmesriikide õigusnorme, mis käsitlevad traditsiooniliste omavahendite kogumise süsteemi. **Dokumendid:** analüüsitakse liikmesriikide raamatupidamisaruandeid ning igat liiki raamatupidamisdokumente ja -toimikuid, sealhulgas liikmesriikide aruandeid lootusetute nõuete kohta. **Kohapealne kontroll:** kontrollitakse, kas riiklikud süsteemid ja nende aluseks olevad dokumendid vastavad ELi õigusele nii raamatupidamisarvestuse kui ka tollimenetluste seisukohast. Need kontrollid korraldatakse ühiselt koos asjaomase liikmesriigiga või iseseisvalt.

Komisjoni kohapealsed kontrollid põhinevad täpsel meetodil ning need kavandatakse osana igaaastastest kontrollikavast, mis tugineb riskianalüüsile ja hõlmab teatavaid valdkondi, mida ühes või mitmes liikmesriigis kontrollitakse.

Kontrollidel rakendatakse selleks ette nähtud standardmenetlusi ning see hõlmab konkreetseid vajadusi arvestavate auditeerimisvahendite kasutamist, et tagada kontrolli tegemise ja aruannete koostamise ühtsus.

Lisaks algatati 2014. ja 2016. aastal A- ja B-raamatupidamisarvestuse haldamise auditeerimist käsitlev katseprojekt, mida viivad ellu liikmesriigid ise. Ehkki tulemused olid üldjoontes positiivsed, otsustasid komisjoni talitused seda ühist tööd mitte jätkata, sest oodatud sünergiaid ja tõhusust ei saavutatud.

3. AJAVAHEMIKUS 2016–2018 KOMISJONI TEHTUD TRADITSIOONILISTE OMAVAHENDITE KONTROLLKÄIGUD

Aastatel 2016–2018 tegi komisjon **68 kontrolli**, mille käigus tuvastati komisjoni määruse nr 608/2014 artikli 2 alusel 233 kõrvalekallet. Neli nendest kontrollidest toimus ühisauditi meetodi kohaselt¹⁰.

Avastati 233 kõrvalekallet, neist 134-l oli finantsmõju (57,5 %) ja 60-l regulatiivne mõju (25,8 %).

Kontrollidel hinnatakse nii tolli kui ka raamatupidamisarvestusega seotud teemasid.

3.1. Raamatupidamisega seotud teemad

A- ja B-raamatupidamisarvestuse haldamist¹¹ kontrollitakse kõikides külastatud liikmesriikides koos peamise tolliga seotud teemaga. AjavaheMIKUS 2016–2018 tehtud asjakohastel kontrollidel leidis kinnitust asjaolu, et enamasti oli tegemist ühekordsete vigadega ja süsteemsed vead olid erandlikud. Liikmesriigid võtsid endale vastutuse finantstagajärgede eest, mis olid põhjustatud tuvastatud kõrvalekalletest.

Üldine olukord paranes tänu selle teema arvestamisele komisjoni kontrollidel ja tänu enamikus liikmesriikides kasutatavatele elektroonilistele raamatupidamissüsteemidele, mis vähendasid käsitsi tehtavate toimingutega seotud vigade ohtu. Liikmesriigid peavad siiski veelgi suurendama oma jõupingutusi, et tagada hoolsus B-raamatupidamisarvestuse pidamisel ja A-raamatupidamisarvestuse parandamisel, ning esitama kogu seadusega nõutava teabe, et raamatupidamisaruanded oleksid selged ja läbipaistvad.

Samuti tehti viies liikmesriigis hulk kontrolle **A- ja B-raamatupidamisarvestuse aruannete ning nendega seotud aruannete usaldusväärsuse** kohta. Üldise järelduse kohaselt oli nende aruannete

¹⁰ Taanis ja Austrias tehtud kontrollid.

¹¹ Liikmesriigid arvestavad traditsioonilisi omavahendeid ühes raamatupidamisarvestussüsteemis kahest:

- **tavaraamatupidamisarvestuses (A)**, milles kajastatakse sisse nõutud või tagatisega kaetud summasid (need summad makstakse ELi eelarvesse);
- **eraldi raamatupidamisarvestuses (B)**, milles kajastatakse saamata summasid ja selliseid tagatisega kaetud summasid, mis on vaidlustatud. Traditsioonilised omavahendid, mis vastavad **lootusetutele** tollimaksudele, kantakse eraldi raamatupidamisest välja määratletud ajavaheMIKU jooksul. Sellised traditsiooniliste omavahendite summad tuleb korraga teha komisjonile kättesaadavaks (tasuda), välja arvatud juhul, kui neid ei saa sisse nõuda vääramatu jõu tõttu, muudel põhjustel, mis ei olene liikmesriigist, või edasi lükatud raamatupidamisarvestusse kandmise või tollivõlgadest teatamise edasilükkamise tõttu, mille eesmärk on vältida liidu finantshuve mõjutavate kriminaaluurimiste kahjustamist.

loomiseks kehtestatud kord kooskõlas ELi õigusnormidega ning tagas ELi finantshuvide kaitse. Nende kontrollide järel teatatud kõrvalekalded on seotud mõningase ebajärjepidevusega kahe raamatupidamisarvestuse vahel ja kannete hilinevad kustutamisega B-raamatupidamisarvestusest, millel on piiratud finantsmõju.

3.2. Tolliga seotud teemad 2016–2018

Selle kolmeaastase perioodi jooksul keskenduti kontrollidel järgmisele:

2016

- tariifide peatamise ja tariifikvootide haldamine;
- tariifsete soodusmeetmete haldamine;
- A- ja B-raamatupidamisarvestuse usaldusväärsus;
- tolliväärtuse kontrollistrateegia (katseprojekt).

2017

- tariifide peatamise ja tariifikvootide haldamine;
- ELi välistransiit ja TIR-menetlused;
- suurte äriüksuste kontrollistrateegia.

2018

- tolliväärtuse kontrollistrateegia;
- päikesepaneelide impordi kontrollistrateegia.

Kontrolliks valitakse välja sellised tolliga seotud teemad, mis kujutavad endast suurimat ohtu liidu finantshuvidetele.

Seoses sellega on tuvastatud, et kaupade väärtuse tegelikust väiksemana näitamine on oluline risk liikmesriikide rahandusele ja ELi eelarvele ning selle tulemusena laekub tunduvalt vähem traditsioonilisi omavahendeid ja liikmesriikidel jääb kogumata käibemaks, nagu ilmnes traditsiooniliste omavahendite kontrollide käigus ja hiljutistes OLAFi uurimistes¹². Nimelt toimus ELis suur tollipettuse juhtum, mille tagajärjed olid tunda terves ELis. Rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse rühmitused võtsid sihikule kõige nõrgema kontrolliga ELi sadamad, lootuses, et neil õnnestub deklareerida Hiinast imporditavate rõivaste ja jalatsite väärtus tegelikust väiksemana.

Ehkki paljud liikmesriigid hakkasid sedalaadi pettuste vältimiseks rakendama sihipäraseid meetmeid, kasvas sellise kaubanduse maht tollikontrollide puudumise tõttu Ühendkuningriigis siiski endiselt. 2016. aastaks langes Ühendkuningriigi arvele ligikaudu 80 % kogu ELi hõlmavast Hiina päritolu rõivaste ja jalatsite impordist, mille puhul kahtlustatakse, et nende väärtust näidatakse pettuse teel tegelikust väiksemana. Traditsiooniliste omavahendite kontrollid kinnitasid, et Ühendkuningriik ei rakendanud kuni 2017. aasta oktoobrini ühtegi tõhusat meetet sellise pettusega tegelemiseks ning keeldus tegemast kättesaadavaks traditsiooniliste omavahendite summasid, mis jäid Ühendkuningriigi

¹² Vt OLAFi 2017. ja 2018. aasta aruanne.

tegevusetuse tõttu ELi eelarvesse laekumata ja mille hinnanguline maht ajavahemikus 2011–2017 oli 2,1 miljardit eurot (neto). Sellest tulenevalt alustas komisjon 2018. aastal rikkumismenetlust Ühendkuningriigi vastu ja esitas 2019. aasta märtsis oma hagiavalduse Euroopa Kohtule.

2016. ja 2017. aastal kontrolliti **tariifide peatamist ja tariifikvootide haldamist** 11 liikmesriigis.

Enamiku liikmesriikide puhul leiti, et nad järgivad ELi õigusnorme, tagades ELi finantshuvide piisava kaitse. Sellegipoolest tuvastati puudusi seoses tariifikvootide haldamise, tehtud kontrollide ja traditsiooniliste omavahendite kättesaadavaks tegemisega kvootide osalise eraldamise või kvootide eraldamisest keeldumise korral. Komisjon palus asjaomastel liikmesriikidel see olukord kiiresti regulatiivsest vaatenurgast lahendada ja tasuda traditsiooniliste omavahendite summa, mis jäi haldusvigade tõttu laekumata.

Lisaks kontrolliti 2016. aastal kahes liikmesriigis **tariifsete soodusmeetmete haldamist**, keskendudes sooduskohtlemise kehtestamise korrale ja tingimustele, mittetäielike deklaratsioonide ja puuduvate päritolutõendite järelevalvele, kontrollkäikudele ja riskianalüüsile ning hilisematele taotlustele päritolu kontrollimiseks. Isegi kui ELi finantshuvide piisav kaitse on liikmesriikide üldist olukorda arvestades tagatud, on mõnel juhul palutud lisateavet riiklike rakendatavate meetmete kohta, et tagada menetluste õige rakendamine.

2017. aastal analüüsiti **ELi välistransiiti** 18 liikmesriigis, et veenduda, kas menetlused, mis puudutavad transiidi tagamist, lubamist ja kontrollimist ning lõpetamata transiiditoimingute järelevalvet, on vastavuses asjakohaste õigusaktidega ning kas traditsioonilised omavahendid on nõuetekohaselt arvutatud, kindlaks määratud ja raamatupidamises kirjendatud. Kontrollide käigus ilmnenu kõrvalkalded olid seotud peamiselt regulatiivsete küsimustega, mille suhtes paluti liikmesriikidel kiirelt meetmeid võtta.

2018. aastal kontrolliti üheksas liikmesriigis **päikesepaneelide kontrollistrateegiat**. Päikesepaneelide kontrollistrateegia kontrollimise üldeesmärk oli hinnata seda, kui tõhusad ja tulemuslikud on liikmesriikides kasutatavad süsteemid ja menetlused, millega ennetatakse päikesepaneelide puhul kohaldatavate dumpinguvastaste tollimaksude ja tasakaalustavate tollimaksude¹³ vältimist.

Kontrollid näitasid, et mitu liikmesriiki tõlgendas valesti päikesepaneelide puudutavaid dumpinguvastaseid tollimakse ja tasakaalustavaid tollimakse käsitlevate määruste õigusnorme seoses mõistega *lähetatud* ning aspekte, mis määravad kaupade päritolu, piirates sellega kunstlikult liidu tootmisharu kaitsta püüdvate määruste reguleerimisala. See viga tõi asjaomastele liikmesriikidele kaasa finantstagajärjed.

Teine teema, mida 2018. aastal 13 liikmesriigis hinnati, oli **tolliväärtuse kontrollistrateegia**.

Kontrollid hõlmasid hinnangu andmist tolliväärtuse kontrollistrateegiale, mida kasutatakse liikmesriikides selleks, et tegeleda kaupade tegelikust väiksema väärtusega importimise ohuga, eeskätt Hiinast imporditud rõivaste ja jalatsite puhul, ning tagada, et kauba deklareeritud väärtus on õige.

¹³ ADD (dumpinguvastased tollimaksud), CVD (tasakaalustavad tollimaksud).

Kontrollid tõid välja suured puudused nõuetekohase riskiprofiili rakendamisel (nt tuginedes väärtuse/kaalu suhtele ning hõlmates kõiki kauplejaid ja kõrge riskiastmega kaupu), mis võimaldaks teha kaubad, mille väärtust näidatakse tegelikust väiksemana, tõhusalt kindlaks enne nende lubamist vabasse ringlusse. Ehkki OLAF ja komisjoni Teadusuuringute Ühiskeskus (JRC) töötasid välja *nn puhtad keskmised hinnad* (Clean Average Prices, CAP) ehk võrdlusaluse, mille abil teha kindlaks Hiinast pärit rõivaste ja jalatsite saadetised, mille väärtust võidakse näidata tegelikust väiksemana¹⁴, ei kasutanud mitu liikmesriiki neid praktikas. Erinevad riskiprofiilide loomise lähenemisviisid ei ole lasknud liikmesriikidel kindlaks teha kaupu, mille väärtust võidakse näidata tegelikust väiksemana ja mida tuleks seetõttu kontrollida, ning on toonud kaasa impordivoogude liikumise nendesse liikmesriikidesse, mida peetakse sellise pettusega võitlemisel vähem tõhusaks.

Kontrollide tulemused kinnitasid, et vaja on ainulaadset „tollikaitset“, et seista liidu finantshuvide eest ja kaitsta neid. Pärast kontrolle ja kontrollitud valdkonna kõrvalekallete tuvastamist paranes liikmesriikides riskianalüüs ja kauba kontrollimine.

Üks üldine järeldus, mille komisjon on oma viimastel aastatel liikmesriikides tehtud kontrollide põhjal teinud, on see, et liikmesriikide kontrollistrateegiad nihkuvad üha enam kaupade vabastamise ajal tehtud tollikontrollidelt nende vabastamise järgsele tollikontrollile. Enne kauba vabastamist või selle ajal tehtavad tollikontrollid on aga endiselt asendamatud, et võidelda väärtuse tegelikust väiksemana näitamise vastu ning tuvastada pettuste või õigusnormide rikkumiste uusi liike ja suundumusi.

4. KOMISJONI KONTROLLIDE JÄRELMEETMED

4.1. Regulaatiivsed järelmeetmed

Kui kontrollide käigus tuvastatakse ebakõlasid või puudusi riigi õigusaktides või haldusnormides, palutakse asjaomastel liikmesriikidel võtta vajalikke meetmeid, et tagada kooskõla ELi nõuetega. Neid muudatusi peetakse vajalikuks traditsiooniliste omavahendite kindlaksmääramise ja kogumise ühtlustamiseks kõigis 28 liikmesriigis. Tegu on komisjoni kontrollitegevuse olulise saavutusega. Lisaks annavad tuvastatud kõrvalekalded vajalikku teavet selle kohta, millised probleemid on liikmesriikidel tekkinud tollieeskirjade kohaldamisel ja milline on nende mõju traditsioonilistele omavahenditele.

4.2. Vaidlused

Õigusnormide tõlgendamine ja kasutatavad menetlused ei ole mõnes liikmesriigis alati komisjoni nõuetega kooskõlas. Kui omavahel lahendust ei leita, on ainus võimalus algatada rikkumismenetlus (Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 258).

Ajavahemikus 2016–2018 algatati või lõpetati kaheksa rikkumismenetlust (vt täpsemat teavet lisast). Kõige olulisem neist on Ühendkuningriigi suhtes algatatud menetlus seoses rõivaste ja jalatsite väärtuse tegelikust väiksemana näitamisega, mille tulemusena jäi laekumata väga suur hulk omavahendeid, mida Ühendkuningriik keeldus kättesaadavaks tegemast.

¹⁴ Seda metoodikat toetab Euroopa Kohtu otsus (C-291/15).

4.3. Finantsalased järelmeetmed

Vaatlusalusel perioodil (2016–2018) maksti komisjonile pärast kontrolliaruannetes tehtud järeldusi ja muid kontrollimeetmeid ning kontrollikoja leidude ja kohtu traditsiooniliste omavahendite alaste otsuste järelmeetmete tulemusena täiendavaid makse rohkem kui **105 miljoni euro** ulatuses (+75 % võrreldes kolmeaastase perioodiga ajavahemikus 2013–2015).

Liikmesriigid tasusid viiviseid kokku üle **110 miljoni euro**.

5. TEGEVUS TRADITSIOONILISTE OMAVAHENDITE SISSENÕUDMISE TUGEVDAMISEKS

Lisaks liikmesriikides tehtavatele kohapealsete kontrollidele on komisjonil ka muid vahendeid, mis võimaldavad traditsiooniliste omavahendite sissenõudmist jälgida.

5.1. Lootusetute nõuete mahakandmine

Liikmesriigid peavad võtma kõik vajalikud meetmed, et teha traditsioonilised omavahendid kättesaadavaks, välja arvatud juhul, kui nende sissenõudmine on osutunud võimatuks määruse 609/2014 artikli 13 lõike 2 kohaselt:

- *vääramatu jõutõttu*;
- muudel liikmesriikidest mitteolenevatel põhjustel või
- edasi lükatud raamatupidamisarvestusse kandmise või tollivõlgadest teatamise edasilükkamise tõttu, mille eesmärk on vältida liidu finantshuve mõjutavate kriminaaluurimiste kahjustamist.

Kooskõlas ELi õigusnormidega peavad liikmesriigid teatama komisjonile traditsiooniliste omavahendite lootusetud summad, mis ületavad 100 000 eurot (mahakandmise aruanded¹⁵) ja mille eest nad ei pea ennast vastutavaks. Seejärel esitab komisjon iga aruande kohta oma märkused. Nimetatud künnisest madalamate summade puhul hindab komisjon kohapealsete kontrollide käigus korrapäraselt juhtumivalimit, sest eraldi aruandluskohustus puudub.

Et aidata liikmesriikidel hinnata oma võimalikku finantsvastutust lootusetute traditsiooniliste omavahendite summade eest, andis komisjon välja töödokumendi (kogumiku), kus on esitatud kriteeriumid, mille alusel komisjon mahakandmise aruandeid hindab. Töödokument edastati liikmesriikidele esimest korda omavahendite nõuandekomitee 6. detsembri 2012. aasta koosoleku raames. Selle viimati, 8. märtsil 2018. aastal uuendatud versioon, milles võeti arvesse ELi õigusaktides tehtud muudatusi ja traditsiooniliste omavahenditega seotud kohtupraktikat, edastati kõikidele liikmesriikidele nende ametlikus keeles 1. juunil 2018.

¹⁵ **Mahakandmise aruanne:** määruse nr 609/2014 artikliga 13 ettenähtud kord liikmesriikide võimaliku finantsvastutuse järelevalve kohta seoses lootusetute traditsiooniliste omavahendite nõuetega, mille summa ületab 100 000 eurot. Menetluse käigus esitab komisjon oma arvamuse selle kohta, kas traditsiooniliste omavahendite sissenõudmine muutus lootusetuks liikmesriigist mitteolenevatel põhjustel. Mahakandmise aruannete komisjonipoolse läbivaatamise eesmärk on hinnata, kui hoolsad on liikmesriigid oma püüetes teha kindlaks ja nõuda majandustegevuses osalejatelt sisse tollimaksud, mis vastavad traditsioonilistele omavahenditele. Nõukogu 1. oktoobri 2016. aasta määrusega nr 609/2014 on künnist lootusetutest summadest teatamiseks tõstetud 50 000 eurolt 100 000 euroni.

Liikmesriigid peavad iga asjaomase juhtumi kohta koostama struktureeritud aruande ja edastama selle komisjonile mitmekeelse andmebaasi WOMIS (Write-Off Management and Information System) kaudu. Andmebaas WOMIS, mida korrapäraselt ajakohastatakse, võimaldab liikmesriikide aruandeid tõhusalt ja turvaliselt hallata.

Komisjoni pädevad talitused hindavad aruannet ja esitavad liikmesriigile märkused õigusaktides ettenähtud tähtaja, st kuue kuu jooksul. Need märkused puudutavad põhjendust, millele liikmesriik võib tugineda, et mitte teha lootusetule tollimaksule vastavat traditsiooniliste omavahendite summat komisjonile kättesaadavaks.

Ajavahemikus 2016–2018 esitati komisjonile 214 aruannet, mis hõlmasid kokku 124 633 046,19 eurot. Samal ajavahemikul¹⁶ vaatas komisjon läbi 91 aruannet, mis hõlmasid 30 435 940,72 eurot, mille puhul traditsiooniliste omavahendite mittelaekumist ei olnud võimalik pidada liikmesriigist sõltuvaks. 159 juhul, mis hõlmasid **77 289 805,76 eurot**, leidis komisjon, et summad olid jäänud tagasi saamata asjaolude tõttu, mis olid vähemalt osaliselt tingitud liikmesriikidest. 5 juhul leiti, et juhtumi esitamine komisjonile oli väär või enneaegne (3 253 457,74 eurot).

Et hinnata, kas laekumata jäänud traditsiooniliste omavahendite summat saab pidada liikmesriigist sõltuvaks, on aruande aspekte vaja põhjalikult analüüsida. Kuna see protsess nõuab vahetevahel palju aega, oli aruande koostamise ajal veel pooleli kuni 330 mahakandmise aruande (mahus 167 590 097,16 eurot) läbivaatamine, mis puudutasid aastaid 2009–2019.

5.2. Traditsiooniliste omavahendite kaotuse põhjustanud vigade käsitlemine

Komisjon on võtnud seoses liikmesriikide tehtud, Euroopa Liidu finantshuve kahjustavate haldusvigadega vahemikus 2016–2018 järelmeetmeid (juhtumid, mis on tuvastatud kohapealsete kontrollide ajal; haldusvigade tõttu tehtud tagasimaksmist või maksude vähendamist käsitlevad riiklikud otsused; liikmesriikide poolt vabatahtlikult selliste maksete kättesaadavaks tegemine, mis on tingitud haldusvigadest, mille puhul nad võtavad vastutuse laekumata jäänud traditsiooniliste omavahendite eest; tagasi lükatud maha kantud lootusetud summad alla 100 000 euro jne). Selle tulemusel tegid liikmesriigid ajavahemikus 2016–2018 kättesaadavaks **52,9 miljonit eurot**. Lisaks sellele maksti **43,2 miljonit eurot** hilinenud maksete viivistena.

5.3. Andmebaas OWNRES

Vastavalt määruse nr 608/2014 artikli 5 lõikele 1 peavad liikmesriigid saatma komisjonile andmeid pettusjuhtumite ja eeskirjade eiramise kohta, millega seotud maksude suurus on üle 10 000 euro. Need andmed esitatakse andmebaasi OWNRES kaudu, mida haldab ja hoiab töökorras komisjon.

Andmebaas OWNRES annab komisjonile teavet, mis on vajalik maksude sissenõudmise jälgimiseks ja kohapealsete kontrollide ettevalmistamiseks. Andmebaasi kasutab mitmesuguste analüüside tegemiseks ka Euroopa Pettustevastane Amet (OLAF) ning esitatud andmeid hinnatakse üksikasjalikult aastaaruandes Euroopa Liidu finantshuvide kaitse ja pettustevastase võitluse kohta, mille komisjon esitab Euroopa Parlamendile ja nõukogule.

¹⁶ Järgmised näitajad hõlmavad ka lõpliku hindamise läbinud aruandeid, mis algselt esitati enne 2016. aastat.

2019. aasta alguses oli andmebaasis OWNRES **106 361** pettuse või õigusnormide rikkumise juhtumit (kas avatud või lõpetatud) võrreldes **90 204** juhtumiga 2016. aasta alguses. Tegemist on ligikaudu **17,91 %** suuruse kasvuga ehk **16 157** uue teatatud juhtumiga ajavahemikul 2016–2018 (kolme aasta jooksul).

Brüsselis 6. juulil 2017 toimunud omavahendite nõuandekomitee kohtumise ajal tutvustasid komisjoni talitused rakenduse OWNRES täiustust ja töödokumenti selle kohta, kuidas esitada selles andmebaasis OLAFi juurdluste rahaliste vahendite tagasinõudmismeetmete tulemusi.

5.4. Ühinejariikidele suunatud järelevalvemeetmed

Komisjon osutab kandidaatriikidele tehnilist abi, et neil tekiks haldussuutlikkus ning nad töötaksid välja süsteemid, mida on vaja selleks, et rakendada ühinemisel *acquis*'d seoses traditsiooniliste omavahenditega. Samuti hinnatakse kandidaatriikide sellealast valmisolekut.

Selles valdkonnas tegi komisjon 2016. aastal Montenegro ühinemisläbirääkimiste raames vaatlusmissiooni. Kogutud teave näitas, et Montenegro vajab kindlasti rohkem aega oma haldusmenetluste kohandamiseks ja omavahendite süsteemi kaasatud eri osapoolte mobiliseerimiseks.

Pärast ühinemiskonverentsi Serbiaga 25. juunil 2018 avati ühinemisläbirääkimisteks ametlikult *acquis*' peatükk 33 (finants- ja eelarvesätted). Esimese sammuna paluti Serbia ametiasutustel täita põhjalik küsimustik omavahendite süsteemi kohta, et määrata kindlaks ja planeerida selle valdkonna tulevased teabe ja tehnilise abi andmise meetmed.

6. KOKKUVÕTE

Aastatel 2016–2018 saadud tulemused näitavad, et komisjoni traditsiooniliste omavahendite kontrollid ja süstemaatilised järelmeetmed leitud puuduste kõrvaldamiseks on endiselt hädavajalikud ja tõhusad, et parandada traditsiooniliste omavahendite sissenõudmist ning pakkuda kindlust, et ELi finantshuvid on selles valdkonnas nõuetekohaselt kaitstud.

Kontrollid on jätkuvalt peamine vahend, millega ühtlustada ELi õigusnorme ja parandada nende järgimist. Nende finantsmõju on märkimisväärne, nagu on näha ELi eelarves kättesaadavaks tehtud täiendavast netosummast, mis küündis **2016.–2018. aastal umbes 388 miljoni euroni**. See loob liikmesriikide jaoks olulise stiimuli selleks, et teha traditsioonilised omavahendid ELi eelarves kättesaadavaks õigel ajal ja täies ulatuses. Peale selle aitavad kontrollid tagada tolli- ja raamatupidamisarvestuse eeskirjade nõuetekohase kohaldamise ja sel viisil kaitsta ELi finantshuve, ning on tõhus vahend, mille abil võidelda kahjulike konkurentsimoontonutustega ja neid vältida.

Komisjon peab tegelema traditsiooniliste omavahendite valdkonnas mitme küsimusega. Eeskätt kujutab tolliliidu jaoks suurt probleemi Brexit ning see on juba nõudnud komisjonilt ja liikmesriikidelt oluliste ressursside eraldamist, et valmistuda võimalikeks stsenaariumiteks ja võtta kõik meetmed selleks, et kaitsta liidu finantshuve seoses ELi eelarvesse laekuvate tuludega.

Ohud ja võimalused kaasnevad ka rahvusvahelise kaubandusega ning selliste suundumustega nagu e-kaubandus, nõudes uute vahendite kasutuselevõttu ja jätkuvalt tihedat koostööd komisjoni ja

liikmesriikide vahel, et tõhustada riskipõhist tollikontrolli ning tagada tulemuslik tollimaksude sissenõudmine.

Seoses sellega on komisjoni talitused, mis vastutavad traditsiooniliste omavahendite eest, viimastel aastatel tõhustanud oma koostööd, et tegeleda veelgi tulemuslikumalt nende ees seisvate probleemidega. Talitused viivad ka edaspidi ellu algatusi, et parandada tolliliidu toimimist.